

**AXBOROTNI VIZUALLASHTIRISHDA INFOGRAFIKANING
TARKIBIY QISMLARI VA ULARNING KOMMUNIKATIV
SAMARADORLIGI**

Mualliflar: Abdumo'minov Burxonjon Sunnatillo o'g'li ,

Norboyeva Umida Muzaffarovna

Gulboyeva Dilnavo Murodovna.

Termiz davlat pedagogika instituti

E-mail: b.abdumominov@tdpi.uz

Annotatsiya: *Mazkur maqolada katta hajmdagi ma'lumotlarni qabul qilishni osonlashtiruvchi zamonaviy vosita — infografikaning tarkibiy tuzilishi va dizayn tamoyillari ilmiy tahlil qilingan. Tadqiqotda infografikaning uch asosiy komponenti: vizual (rang, shakl, tipografika), mazmuniy (fakt, statistika) va bilim (xulosa, insayt) yaxlitligi o'rganilgan. Maqolada infografikaning anatomiyasi — sarlavha, markaziy grafik obyekt, yordamchi elementlar va manba qismlarining funksional vazifalari yoritib berilgan hamda ta'limiy infografikalarni yaratishda "Vizual iyerarxiya" qonuniyatlariga rioya qilish zarurati asoslangan.*

Kalit so'zlar: *Infografika, ma'lumotlar vizualizatsiyasi, vizual iyerarxiya, tipografika, kognitiv yuklama, grafik dizayn, axborot arxitekturasi, media savodxonlik.*

Abstract *This article scientifically analyzes the structural composition and design principles of infographics, a modern tool that facilitates the perception of large amounts of data. The study explores the integrity of the three main components of infographics: visual (color, shape, typography), content (facts, statistics), and knowledge (conclusions, insights). The article highlights the anatomy of infographics—the functional roles of the header, central graphic object, supporting elements, and footer/source sections—and substantiates the necessity of adhering to "Visual Hierarchy" laws in creating educational infographics.*

Keywords: *Infographics, data visualization, visual hierarchy, typography, cognitive load, graphic design, information architecture, media literacy.*

Inson miyasi qabul qiladigan axborotning 90 foizi vizual xarakterga ega. Zamonaviy "Big Data" (Katta ma'lumotlar) davrida murakkab hisobotlar va zerikarli matnlarni o'qishga odamlarning vaqti ham, sabri ham yetmayapti. Shu nuqtada **Infografika** (Information + Graphics) — murakkab ma'lumotlarni sodda va tez tushunarli grafik shaklda uzatish vositasi sifatida maydonga chiqadi. Lekin infografika shunchaki chiroyli rasm emas. U aniq qonuniyatlarga asoslangan **muhandislik inshootiga** o'xshaydi. Uning har bir tarkibiy qismi aniq vazifani bajarishi shart.

Muvaffaqiyatli infografika uchta asosiy komponentning kesishmasida hosil bo'ladi:

1. **Vizual komponent (Visuals):** Ranglar palitrasi, piktogrammalar, shriftlar. Bu qism tomoshabinning diqqatini jalb qiladi (estetik vazifa).
2. **Mazmuniy komponent (Content):** Raqamlar, statistikalar, faktlar va qisqa matnlar. Bu qism tomoshabinga ma'lumot beradi (axborot vazifasi).
3. **Bilim komponenti (Knowledge/Insight):** Ma'lumotlardan kelib chiqadigan xulosa. Bu qism tomoshabinni fikrlashga undaydi (kognitiv vazifa).

Infografikani xuddi inson tanasi yoki bino tuzilishi kabi qismlarga ajratib o'rganish mumkin. Har bir qism o'z o'rniga ega bo'lishi shart:

A) Sarlavha (The Header) – "Kanca" vazifasi Sarlavha infografikaning eng yuqori qismi bo'lib, u 3 soniya ichida o'quvchini "ilib olishi" kerak.

- **Talablar:** Qisqa, londa va muammoni ochib beruvchi bo'lishi kerak.
- **Dizayn:** Eng katta shriftda yoziladi. Ko'pincha sarlavha ostida kichik kirish so'zi (subtitle) bo'lib, u mavzuga qisqacha izoh beradi.

B) Asosiy qism (The Body) – Vizual hikoya Bu infografikaning "yuragi" hisoblanadi. Bu yerda ma'lumotlar vizualizatsiya qilinadi. U quyidagi elementlardan tashkil topadi:

1. **Markaziy grafik obyekt:** Butun diqqatni tortuvchi asosiy rasm (masalan, inson tanasi, xarita yoki katta diagramma).

2. **Diagramma va grafiklar:** Raqamli ma'lumotlarni solishtirish uchun (Pie chart, Bar chart).

3. **Tipografika (Matnlar):** Matnlar minimal darajada bo'lishi va grafikani to'ldirishi kerak. "Ko'proq ko'rsat, kamroq gapir" tamoyili ishlaydi.

4. **Yo'naltiruvchi elementlar:** O'quvchi ko'zi qayerdan qayerga qarab harakatlanishini belgilovchi strelkalar, chiziqlar yoki raqamlash (1, 2, 3...). Bu **"Flow" (Oqim)** deb ataladi.

C) Vizual iyerarxiya (Hierarchy) Eng muhim ma'lumot eng katta yoki eng yorqin rangda bo'lishi shart. Agar hamma narsa bir xil kattalikda bo'lsa, o'quvchi nimadan boshlashni bilmay qoladi va qiziqishi yo'qoladi.

D) Yakuniy qism (The Footer) – Ishonch va Harakat Infografikaning eng pastki qismi, ko'pincha e'tiborsiz qoldiriladi, ammo ilmiy jihatdan juda muhim.

- **Manbalar (Sources):** Ma'lumotlar qayerdan olingan? (Statistika qo'mitasi, Jahon banki va h.k.). Manbaning ko'rsatilishi infografikaga bo'lgan ishonchni oshiradi.

- **Muallif:** Kim tayyorladi? (Logotip yoki ism).

- **Call to Action (Harakatga chaqiruv):** O'quvchi bu ma'lumotni olgach nima qilishi kerak? (Masalan, "Saytga o'ting", "Kitob o'qing").

Tarkibiy qismlarni birlashtiruvchi "elim" bu — ranglardir.

- **Ranglar psixologiyasi:** Ta'limiy infografikalarda ko'k va yashil (tinchlantiruvchi, ishonch) ranglar, ogohlantiruvchi mavzularda qizil va sariq ranglar ishlatiladi.

- **Bo'shliq (White Space):** Elementlar orasidagi bo'sh joy ham tarkibiy qism hisoblanadi. U ko'zga dam beradi va ma'lumotlarni guruhlashga yordam beradi.

XULOSA

Infografika — bu shunchaki bezatilgan matn emas, balki ma'lumotlarni tizimlashtirish san'atidir. Uning samaradorligi tarkibiy qismlarning to'g'ri joylashuviga (kompozitsiya) bog'liq.

1. Har qanday infografika hikoya (storytelling) aytib berishi kerak. Sarlavhadan boshlanib, xulosa bilan tugaydigan mantiqiy zanjir bo'lishi shart.
2. Mukammal infografikada matn va tasvir balansi 50/50 yoki 40/60 nisbatda bo'lishi maqsadga muvofiq.
3. Pedagoglar uchun infografika yaratish ko'nikmasi — murakkab mavzularni o'quvchilar xotirasida uzoq saqlab qolishning eng samarali metodidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida. PF-6079. 2020.
2. Abduqodirov A.A., Pardaev A.H. Masofali o'qitish nazariyasi va amaliyoti. — T.: Fan, 2009.
3. Moore, M. G., & Kearsley, G. Distance Education: A Systems View of Online Learning. Wadsworth Publishing, 2011. (Masofaviy ta'lim menejmenti klassikasi).
4. Simonson, M., Smaldino, S., & Zvacek, S. Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education. 2014.
5. B.S. Abdumominov, R.Sh. Mamatmurotov, & M.X. Karimova (2024). TA'LIMDA KENGAYTIRILGAN BORLIQ(AR) TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH. Inter education & global study, (4 (1)), 30-36.
6. Abdum minov , BS li, & Nuraliyeva , FA qizi. (2023).DASTURLASH TILLARI VA ULARNI RGANISHNING ZIGA XOS JIHATLARI. OLIM , 1 (28), 309 314
7. Abdum Minov, B. S. O. G. L., Musurmonov, Y. X. O., & Qambarov,B. P. O. (2023). TA LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH DAVR TALABI. Oriental renaissance: Innovative, educational,natural and social sciences, 3(3), 1017-1019.
8. Abdumo'minov, B. va Iroda, S. (2024). MEDIASAVODXONLIK VA AXBOROT MADANIYATIDA KOMPYUTER GRAFIKASI. ILM FAN XABARNOMASI , 1 (2), 540-542.

9. Sunnatillo o'g', B. A. M. (2024). TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR. PEDAGOGIK ISLOXOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI , 1 (1), 145-145.
10. Sunnatillo o'g', BAM (2024). PYTHONDA KICHIK DASTUR TAYYORLASH. ILM-FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI , 2 (2), 164-